

Onvoorspelbaar, origineel, omzichtig, overrompend, onorthodox

Marita Mathijsen

Hoe denkt u dat een voorzitter van een prestigieuze prijstoekeningscommissie moet functioneren? Laten we maar eens een denkbeeldige prijs in gedachten nemen. Bijvoorbeeld: de *Paul Schnabelprijs* voor het origineelste proefschrift van het jaar, een nog niet bestaande prijs die nodig ingesteld moet worden. Onder de juryleden kunnen vogels van allerlei pluimage zitten: luiwammesen, bevooroordeelden, doorgedraaide deskundologen, mensen zonder meningen, negatievelingen en positievelingen die respectievelijk geen enkel of juist elk proefschrift een bekroning waard vinden. De voorzitter moet uitkomst bieden bij de impasse die vrijwel altijd optreedt. Dat betekent een tweede, een derde en nog een vergadering. Na drie keer suggereert de voorzitter een kandidaat die voor alle partijen aanvaardbaar is. Iedereen prijst zich gelukkig dat er een gemeenschappelijke deler gevonden is. Zo heb ik het vaak meegemaakt, zij het dan niet bij de denkbeeldige Paul Schnabelprijs, maar bij literaire prijzen.

Paul Schnabel is sinds 2002 voorzitter van de academie die *De Gouden Ganzenveer* toekent aan iemand die zich verdienstelijk heeft gemaakt voor 'het geschreven of gedrukte (Nederlandse) woord in de multimediale samenleving'. De prijs geldt als zeer exclusief. Geld voor de puur gouden veer komt van de uitgeverwereld. De jury bestaat uit de academieleden en is een select alleraardje van captains of industry, (voormalige) voorzitters van de Tweede Kamer, (idem) burgemeesters van grote steden, eminente hoogleraren, prominente schrijvers. Ook mag de prijswinnaar voor één jaar toetreden tot het gezelschap. Wie ooit bedacht heeft dat deze *fantasy melange* bij elkaar een jury kon vormen, moet een prijs krijgen voor geloof in de mensheid. Want de voorzitter heeft te maken met zestien autoriteiten die gewend zijn het hoogste woord te voeren, die weten dat iedereen naar hen luistert, die in hun beroep snel beslissingen nemen en nog sneller meningen vormen én die bovendien overal wel iets van af weten. Allemaal testosteronbommen, vrouw of man. En tussen die haantjes zitten dan ook nog échte deskundigen die uit de literatuur komen, en bevlogen liefhebbers die geen debuut in de letterkunde missen. Kortom: het gekakel in een door vossen belaagde kippenren is slechts kamermuziek vergeleken bij de symfonie die losbarst zodra de academieleden tot overeenstemming willen komen. En dan bedoel ik geen Mozartsymfonie, maar Bruckner of Sjostakovitsj. Paul is de dirigent die het geheel tot een overdonderende samenklank weet te brengen. Daarbij helpt dat *De Gouden Ganzenveer* geen reglement kent. Er zijn wel een paar ongeschreven regels. Zo komen we slechts één keer per jaar bij elkaar voor beraadslaging, altijd in het Museum Meermanno, tijdens een diner. Voor een tweede ronde heeft de jury geen tijd. Het is nu de kunst van de voorzitter om te zorgen dat de academie tussen het voorgerecht en het nagerecht tot een keuze komt, binnen de

Marita Mathijzen

is emeritus hoogleraar Moderne
Nederlandse Letterkunde aan
de Universiteit van Amsterdam

geplande twee uur, want in dit gezelschap is vrije tijd uitgestorven als de dodo.

Hoe doet Paul dit nu? Hoe lukt het hem elk jaar weer met een originele, hoogwaardige en soms zeer onverwachte kandidaat naar voren te komen? Laat ik maar uit de school klappen: het is de wonderbaarlijke strategie van Paul die elk academieliid na twee uur verhitte maar vooral vermakelijke debatten naar huis of volgende klus doet gaan met het gevoel dat zijn of haar eigen voorkeurskandidaat het gewonnen heeft. Bij het voorgerecht is er een lijst van zo'n vijftien namen, die vooraf door de academieleden zijn voorgesteld. Soms worden daar tijdens het beraad nog kandidaten aan toegevoegd – en soms winnen die ook. Maar het komt ook voor dat Paul zegt dat het reglement uitbreiding ter plekke niet toestaat. Als de vergadering dan zwijgt, is die regel op dat moment geaccepteerd. Vervolgens nodigt Paul academieleden uit kandidaten te verdedigen. Dat keert hij ook wel eens om: hij nodigt aanwezigen uit hard te maken dat een kandidaat géén ganzenveer verdient. Vervolgens begint het spel met de stemmen. Elk jaar is dat anders. Altijd heeft Paul een verrassende, nieuwe wijze om te stemmen bedacht. Als er tenslotte vijf kandidaten zijn overgebleven wordt het echt spannend. Meestal zorgt Paul ervoor dat er dan eerst een nieuw gerecht aangeroerd wordt. Hij laat het gezelschap rumoeren en blijft minzaam ironische opmerkingen maken. Na een half uur slaat hij toe. De strategie heeft hij in de tussentijd berekend. Hij weet dan hoe de kandidaat die het gunstigst voor het prestige van *De Gouden Ganzenveer* is, kan winnen zonder dat iemand het gevoel heeft gemanipuleerd te worden. Eén stem of drie stemmen, lage punten of hoge punten, negatief of positief stemmen, één of meer rondes, hij heeft van tevoren in zijn hoofd een statistiek gemaakt en weet wat te doen. Zijn innerlijke schaterlach is uiterlijk alleen te zien aan de glimlach. 'Dit is de leukste vergadering van het jaar', zegt een van de academieleden geregeld bij de afsluiting van de jaarlijkse vergadering. En weer zie ik Paul glimlachen.